

URSINUS

teologię w Rzymie; 1593 uzyskał tytuł doktora teologii, przyjął święcenia kapł. i został kanonikiem wrocł. kapituły katedralnej (od 1602 był jej kantorem, a od 1612 prepozytem); należał też do glogowskiej kapituły kolegiackiej; prekonizowany 21 VII 1614 na bpa pomocniczego wrocł. (tytuł. Nicopolis ad Nestum), sakrę biskupią przyjął 27 XI w Pradze; ufundował w katedrze wrocł. płaskorzeźbę z brązu *Męczeństwo św. Wincentego*, autorstwa A. de Vriessa, i przekazał jej pontyfikaty; 27 ilustrowanych dzieł (wszystkie zaginęły) przeznaczył do bibliotecznego zbiorów kapitulnych.

J. Jungnitz, *Die Breslauer Germaniker*, Br 1906, 41-43; tenże, *Die Breslauer Weihbischöfe*, Br 1914, 109-118; HierCat IV 259; J. Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, Wwa 1995, 2011², II 234.

Józef Mandziuk

URSINUS ZACHARIAS, ur. 18 VII 1534 we Wrocławiu, zm. 6 III 1583 lub 1584 w Neustadt an der Haardt (obecnie Neustadt an der Weinstrasse), teolog protestancki.

Od 1550 studiował na uniwersytecie w Wittenberdze u Ph. → Melanchtona; 1557 towarzyszył mu podczas dysputy teol. w Wormacji (→ dysputa teologiczna III); po niej udał się w podróż nauk. do Szwajcarii (Zurych, Bazylea, Berno, Lozanna, Geneva) i Francji (Lyon, Orlean, Paryż), gdzie zetknął się m.in. z H. → Bullingerem, K. Gesnerem, W. Musculusem, P.M. Vermigliem i prawdopodobnie J. → Kalwinem; 1558 pracował jako nauczyciel w St. Elisabeth Schule we Wrocławiu; 1559 został zwolniony wskutek sporu z J. Praetoriumem na temat Wieczery Pańskiej i osądzenia o tzw. kryptokalwinizm, któremu dał wyraz w piśmie *Theses [...] de sacramentis* (w: *Volumen tractationum theologiarum*, Neustadt an der Haardt 1584, I 339-382); 1561 udał się do Heidelbergu, gdzie rok później uzyskał doktorat z teologii i został prof. teologii jako następcą K. → Olevianusa, a 1576 pozbawiono go tego stanowiska po odmowie uznania → *Formuły zgody*, którą poddał ostrej krytyce w *Admonitio Christiana* (Neustadt an der Haardt 1581); 1578 objął stanowisko kierownika Collegium Casimirianum w Neustadt an der Haardt.

Uważany jest za współautora (z Olevianusem) *Katechizmu → heidelbergskiego*; do ważniejszych jego dzieł należą: *Augsburgischer Confession, derselben Apologia und Repetition* (Hei 1566), *Explicationes catecheticae* (Hei 1598) oraz *Opera theologica* (I-III, Hei 1612); rozwija w nich doktryny kalwinizmu i filipinizmu (→ filipiści); U. jest zaliczany do przedstawicieli teologii → przymierza.

Th. Ney, ADB XXXIX 369-372; D. Visser, *Zacharias U. The Reluctant Reformer*, NY 1983; EKLn V 629; U. Hutter-Wolandt, BBKL XII 953-960 (bibliogr.); D. Drüll, *Heidelberg Gelehrtenlexikon*, B 2002, II 536-538; H. Kluebing, TRE XXXIV 445-450 (bibliogr.); M. Wriedt, RGG VIII (2005⁴) 838; W. van't Spijker, LThK X (2006) 484; B. Wagner-Peterson, *Doctrina schola viae. Zacharias U. (1534-1583) als Schriftausleger*, Gö 2013 (bibliogr.).

Stanisław Józef Kozła

URSONA (Osuna, pd. Hiszpania), biskupstwo hist. w metropolii Sewilla; obecnie bpstwo tytularne.

URSPRUNG OTTO ks., ur. 16 I 1879 w Günzlhofen k. Monachium, zm. 14 IX 1960 w Schondorf am Ammersee k. Monachium, muzykolog.

Po studiach filoz.-teol. 1899-1904 w seminarium duch. we Freisingu przyjął święcenia kapł., a nast. przez kilka lat pracował jako duszpasterz; 1908 pobierał prywatne lekcje z kontrapunktu u G. Rüdingera, później studiował muzykologię u A. Sandbergera i Th. Kroyera na uniwersytecie w Monachium, gdzie 1911 uzyskał doktorat na podstawie monografii *Jacobus de Kerle (1531/2-1591). Sein Leben und seine Werke* (Mn 1913); poświęcił się gł. pracy nauk., chociaż pełnił też funkcje wikariusza w kościele St. Kajetan (1912-26) oraz kapelana wojskowego (1914-16); 1932-49 był prof. historii muzyki na uniwersytecie w Monachium.

W swej twórczości nauk., łącząc wiedzę teol. i muzykol., podjął zagadnienia gł. z zakresu historii muzyki rel. (*Die*

katholische Kirchenmusik, Potsdam 1931, NY 1973), jej estetyki i związków z kulturą antyczną; badał średniowieczną dramaturgię liturg., muzykę renesansu, zwł. G.P. da Palestriny (*Restauration und Palestrina-Renaissance in der katholischen Kirchenmusik der letzten zwei Jahrhunderte*, Au 1924); wiele uwagi poświęcił też dawnej muzyce bawarskiej i hiszp.; wydał monografię o kulturze muz. Monachium (*Münchens musikalische Vergangenheit von der Frühzeit bis zu R. Wagner*, Mn 1927).

H. Schmid, *Otto U. zum Gedächtnis*, Die Musikforschung 14(1961) 131-138; Ch.T. Leitmeir, MGG(P) XVI 1232-1233; K. Geiringer, NGrove XXVI (2001) 162; K. Morawska, EM(B) XII 197-198.

Stanisław Garnczarski

URSIN, zm. po 385, antypapież od 24 IX 366. W momencie śmierci pap. → Liberiusza był diakonem; został obwołany jego następcą w kościele S. Maria in Transtevere, podczas gdy zgromadzenie w kościele S. Lorenzo in Lucina dokonało wyboru → Damazego I; po wypędzeniu U. z Rzymu jego zwolennicy doprowadzili do wybuchu zamieszek, zakończonych oblężeniem pozostającej w ich rękach bazyliki liberiańskiej (obecnie Bazyliki MB Większej); 367 U. uzyskał od cesarza zezwolenie na powrót do Rzymu, jednak wobec narastania niepokojów wkrótce został ponownie wygnany; udał się wówczas najprawdopodobniej do Galii; w kolejnych latach nadal agitował przeciw Damazemu I, spotykając się ze swoimi zwolennikami w Italii, za co zesłano go do Kolonii.

J. Vives, *Damaso y U.*, HS 5(1952) 211-216; A. Lippold, *U. und Damasus*, His 14(1965) 105-128; M.R. Green, *The Supporters of the Antipope U.*, JTS 22(1971) 531-538; J. Rist, BBKL XII 951-953 (bibliogr.); G. Schwaiger, LThK X (2006) 483-484.

Piotr Kochanek

URSZULA LEDÓCHOWSKA, właśc. **Julia Maria Halka-Ledóchowska**, św., ur. 17 IV 1865 w Loosdorfie (Austria), zm. 29 V 1939 w Rzymie, polska zał. → urszulanek Serca Jezusa Konającego, patronka archidiec. poznańskiej, Sieradza i Polskiego Tow. Ziemiańskiego; siostra Marii Teresy Ledóchowskiej, Ignacego oraz Włodzimierza.

Była córką hrabiego A. Ledóchowskiego i J. Salis-Zizers; 1883 przeniósł się z rodziną do majątku ziemskiego w Lipnicy Murowanej; 1886 wstąpiła do → urszulanek w Krakowie; 1889-1904 pracowała jako nauczycielka oraz wychowawczyni w szkole i pensjonacie siostr; 1896-97 odbyła studia z języka franc. w Beaugency i Orleanie; 1904 została przełożoną klasztoru w Krakowie, a 1906 założyła tam żeński dom studentki i Sodaliję Mariańską Akademiczek; 1907 wyjechała do Sankt Petersburga, aby objąć kierownictwo internatu dla dziewcząt; 1909 zdała egzamin państw. z języka ros. i uzyskała dyplom nauczycielski, a 1910 otworzyła prywatne gimnazjum żeńskie w Merentähti; 1914 została wydalona z Rosji i przeniósł się do Szwecji; 1915 na prośbę Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce wygłosiła w Szwecji i Danii szereg konferencji na temat polskiej kultury, tradycji i historii, utworzyła także instytut języków obcych dla dziewcząt w Djursholmie k. Sztokholmu; 1917 założyła ochronkę dla pol. sierot w Alborgu; dzięki jej inicjatywie i staraniom wydano *Polonica* (Sto 1917) – zbiór artykułów z zakresu historii, literatury i sztuki pol., w 3 językach skand.; 1918 otworzyła szkołę społ.-gosp. dla dziewcząt w Alborgu; 1920 zakupiła dom w Pniewach i uzyskała pozwolenie Stolicy Apost. na przeniesienie tam wspólnoty z Sankt Petersburga oraz przekształcenie jej w zgrom. siostr urszulanek Serca Jezusa Konającego; 1921 opracowała konstytucję zgromadzenia (1930 zatwierdzone przez Stolicę Apost.); 1924 rozpoczęła jego działalność w Warszawie i na Wileńszczyźnie, a 1925 założyła w Pniewach pierwsze w Polsce koło Krucjaty Eucharyst.; 1926-27 jako zał. i przełożona gen. urszulanek Serca Jezusa Konającego odbyła liczne podróże, m.in. do Włoch, Francji, Belgii i Niemiec; 1928 otworzyła pierwszy dom siostr i pensjonat dla młodych Polek w Rzymie; 1932-35 założyła placówki we Włoszech, Francji, Polsce i na Kresach; została odznaczona orderem Polonia Restituta